

Impactstudie prijsstijgingen

Het effect op de bedrijfsvoering van VVT-organisaties

Oktober 2022

ActiZ / Intrakoop

Auteur: drs. Mike Lankhorst

i.s.m. Marlyse-Research

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Verantwoording	4
1.3	Samenvatting	5
2.	Resultaten	7
2.1	Inkoopkosten	7
2.2	Gerapporteerde prijsstijgingen	9
2.3	Impact voor de sector	14

1. Inleiding

Door gewijzigde marktomstandigheden en gestegen grondstofprijzen worden organisaties in de ouderenzorg geconfronteerd met aanzienlijke kostenstijgingen. Brancheorganisatie ActiZ en Intrakoop onderzoeken de gevolgen hiervan voor de bedrijfsvoering in de sector.

1.1 Aanleiding

ActiZ is de branchevereniging van de Nederlandse ouderenzorg. ActiZ telt circa 400 leden, die met bijna 500 duizend medewerkers twee miljoen kwetsbare ouderen en chronisch zieken verplegen en verzorgen. Thuis, in het verpleeghuis en in verblijfsvoorzieningen tussen ziekenhuis en thuis in. In de loop van 2022 zijn deze VVT-organisaties geconfronteerd met aanzienlijke prijsstijgingen. Dit leidt mogelijk tot financiële knelpunten en daarmee gepaard gaande bezuinigingen, dalende investeringsniveaus en verminderde eigen vermogensposities.

In dit kader heeft de ActiZ Intrakoop¹ gevraagd om samen een impactstudie te doen naar de gevolgen van de prijsstijgingen voor de sector. De doelstelling van dit onderzoek is driedelig.

Doelstelling

Doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in de daadwerkelijke kostenontwikkeling in de VVT-sector en de financiële impact daarvan voor zorgorganisaties. De uitkomsten zijn van belang voor de landelijke belangenbehartiging en voor individuele zorgorganisaties in hun inkoopgesprekken met zorgkantoren, zorgverzekeraars en gemeenten.

Hoofdvraag

Wat betekenen de prijsstijgingen in 2022 voor de (toekomstige) bedrijfsvoering van organisaties in de ouderenzorg?

Deelvragen

1. Hoe ontwikkelen de prijzen van de belangrijkste productgroepen zich in 2022?
2. Wat is de financiële impact (uitgedrukt in €) voor de sector?
3. Hoe verhoudt zich dit tot de beschikbare prijsindex (materieel en personeel)? Hoeveel is het verschil?

ActiZ en Intrakoop hebben een analyse gedaan naar het effect van de prijsstijgingen voor de ouderenzorg in Nederland. De resultaten van deze analyse worden in deze rapportage gepresenteerd.

¹ Intrakoop is de inkoopcoöperatie van de zorg voor circa 530 zorgorganisaties met meer dan 7.000 locaties. We verbinden leden en leveranciers met elkaar. Samen maken we goede zorg betaalbaar.

1.2 Verantwoording

Aan de hand van de belangrijkste exploitatiegerelateerde kostensoorten is de VVT-organisaties gevraagd aan te geven wat zij verwachten dat de gemiddelde prijsstijging in 2022 bedraagt. Investerings zijn buiten beschouwing gelaten, omdat deze veelal een incidenteel karakter hebben. Deze impactstudie gaat over de verwachte prijsstijgingen en neemt dus niet een eventuele wijziging in toe- of afname van het volume in ogenschouw. De daadwerkelijke totale kostenstijging kan hierdoor voor de sector anders uitpakken.

Bij de indeling van de kostensoorten is het rekeningschema voor zorginstellingen² als vertrekpunt genomen. Om naast de gemiddelde procentuele toename de kostenstijging ook in geld te kunnen uitdrukken, is per kostensoort ook om het absolute bedrag gevraagd. Daarnaast wordt aansluiting gezocht bij de beschikbare gegevens uit jaarrekeningen en (geanonimiseerde) grootboekcijfers van Intrakoop-leden. De in deze rapportage genoemde bedragen zijn inclusief btw.

In september 2022 zijn alle raden van bestuur van de bij ActiZ en Intrakoop aangesloten zorgorganisaties benaderd met het verzoek om online deel te nemen aan de impactstudie. Gelijktijdig zijn de hoofden inkoop en hoofden financiën van deze zorgorganisaties op de hoogte gesteld. Van de in totaal 260 ActiZ-leden die ook bij Intrakoop zijn aangesloten, hebben uiteindelijk 94 leden cijfers aangeleverd (=36%). Ter toetsing van de representativiteit is de samenstelling van de 94 organisaties vergeleken met de samenstelling binnen de totale sector. Hierin zijn geen in het oog springende afwijkingen aan getroffen: een indicatie dat de deelnemende organisaties representatief zijn voor de totale sector.

² Prismant. (2014). Rekeningschema voor zorginstellingen (Publicatienummer 203.25). <https://docplayer.nl/714577-Rekeningschema-voor-zorginstellingen.html>

1.3 Samenvatting

Door gewijzigde marktomstandigheden en toenemende grondstofprijzen worden VVT-organisaties geconfronteerd met aanzienlijke prijsstijgingen. ActiZ en Intrakoop constateren dat deze prijsstijgingen oplopen tot meer dan 7,9% ten opzichte van 2021. Dit betekent voor de sector als geheel een kostenstijging van meer dan € 477 miljoen. Afgezet tegen de voorlopige prijsindexatie in de tarieven 2022 betekent dit een negatieve impact op het rendement van ten minste € 302 mln. In de tarieven 2023 wordt voor 2022 een definitieve index materiële kosten van 9,25% verwerkt³. De definitieve index lijkt daarmee vooralsnog toereikend om de kostenstijging van 2022 te dekken. Een kanttekening daarbij is dat de kosten in de resterende maanden van 2022 vermoedelijk nog verder zullen oplopen.

ActiZ en Intrakoop hebben een impactstudie uitgevoerd naar de gevolgen van deze kostenstijgingen voor de sector. Aan de hand van 15 referentiekostensoorten zijn voor zeven hoofdrubrieken, variërend van de inkoop van personeel en voeding tot onderhoud en energie, de prijsstijgingen in kaart gebracht. Voor alle onderscheiden referentiekostensoorten is aan 260 organisaties in de ouderenzorg gevraagd naar hun verwachte gemiddelde prijsstijging in 2022. Van 94 organisaties zijn cijfers ontvangen.

In totaal bedragen de inkoopkosten van de Nederlandse ouderenzorg in 2021 € 6,7 mld. Binnen de inkoopkosten hebben de inkoopgerelateerde personeelskosten (waartoe uitzendkrachten en de inhuur van zzp-ers worden gerekend) met € 2,5 mld. het grootste aandeel (=40%). Daarna volgen de algemene kosten met € 1,3 mld. De onderhouds- en energiekosten vormen ieder met ongeveer € 300 mln. een geringer aandeel in de totale inkoopkosten.

De grootste procentuele prijsstijgingen zijn zichtbaar bij de energiekosten (+23,4%), gevolgd door de kosten voor eten en drinken (+8,9%), voedingsmiddelen (+8,9%), onderhoud (+8,7%) en vervoerskosten (+8,2%). Met name voor de energiekosten geldt dat deze nog aanzienlijk hoger kunnen uitvallen, zodra vaste contracten aflopen en organisaties moeten overstappen op variabele prijzen. Over alle inkoopkosten⁴ berekend, bedraagt het gewogen gemiddelde van de kostenstijging +7,9%. Op een totaal van € 6,0 mld. aan inkoopkosten betekent dit een toename van € 477 mln. voor de ouderenzorg. Hierbij is geen rekening gehouden met eventuele volume-effecten als gevolg van een eventueel toegenomen aantal cliënten. De impactstudie is een momentopname. Naarmate reeds lopende contracten met leveranciers aflopen, valt niet uit te sluiten dat verdere prijsverhogingen worden doorgevoerd. Dit geldt met name voor de energiekosten. Verwacht wordt dat deze kosten na 2022 nog verder zullen toenemen.

ActiZ-leden hebben in hun onderhandeling met zorgkantoren, zorgverzekeraars en gemeenten afspraken gemaakt over de tarieven voor 2022. Prijsindexatie is daar een onderdeel van. De prijsindexcijfers die de NZa hanteert voor de vaststelling van maximumtarieven voor de Wlz en Zvw, zijn vaak richtinggevend voor de lokale onderhandelingen van zorginstellingen met zorgkantoren, verzekeraars en gemeenten. De voorlopige prijsindex voor materiële kosten bedraagt voor 2022 +1,83%⁵. Op de totale materiële inkoopkosten van 3,6 mld. wordt daarmee een prijsstijging met een omvang van € 66 mln. afgedekt door de voorlopige prijsindex. Van de toegenomen inkoopkosten van € 477 mln. valt € 299 mln. te typeren als materiële kosten. De sector wordt dus geconfronteerd met de negatieve impact van de resterende € 233 mln.

Voor de personele kosten bedraagt de (voorlopige) NZa-prijsindexatie voor 2022 4,42%. Hiermee wordt circa € 108 mln. van de totale prijsstijging van inkoopgerelateerde personeelskosten afgedekt. Het restant, zo'n € 69 mln. komt voor rekening van de zorgorganisaties.

Bij elkaar (materiële en personele inkoopkosten samen) betekenen de prijsstijgingen dat de ouderenzorg wordt geraakt door € 302 mln. aan extra kosten. Het effect van de extra uitgaven door

³ De index voor de personele kosten blijft onveranderd op 4,42%.

⁴ Exclusief huur en leasing, omdat dit veelal niet-beïnvloedbare inkoopkosten betreft op basis van lange-termijnafspraken.

⁵ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2022). Prijsindexcijfer 2022 en 2023 - CEP 2022.

hogere prijzen voor huur en leasing en investeringen is dan nog niet meegerekend. Zo is in de meeste huurovereenkomsten bijvoorbeeld opgenomen dat de huurprijs de inflatie volgt.

Met een gemiddelde resultaatratio van 2,3% en een resultaat van € 519 mln.⁶ in de sector verdampt daarmee het leeuwendeel van het verwachte rendement in 2022. Een lager rendement heeft onder meer gevolgen voor de investeringsruimte en de voorwaarden waaronder zorgaanbieders vreemd kapitaal kunnen aantrekken. In combinatie met andere factoren, zoals de krappe arbeidsmarkt en de gevolgen van corona, kunnen de kostenstijgingen ook besparingen op de zorg noodzakelijk maken.

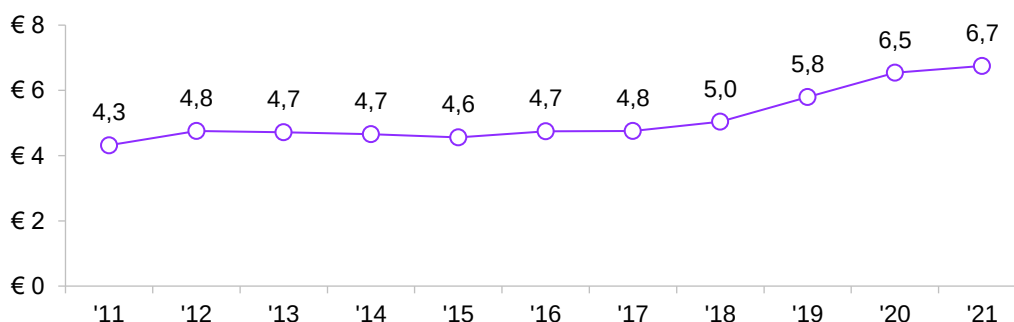
⁶ Cijfers verslagjaar 2021.

2. Resultaten

2.1 Inkoopkosten

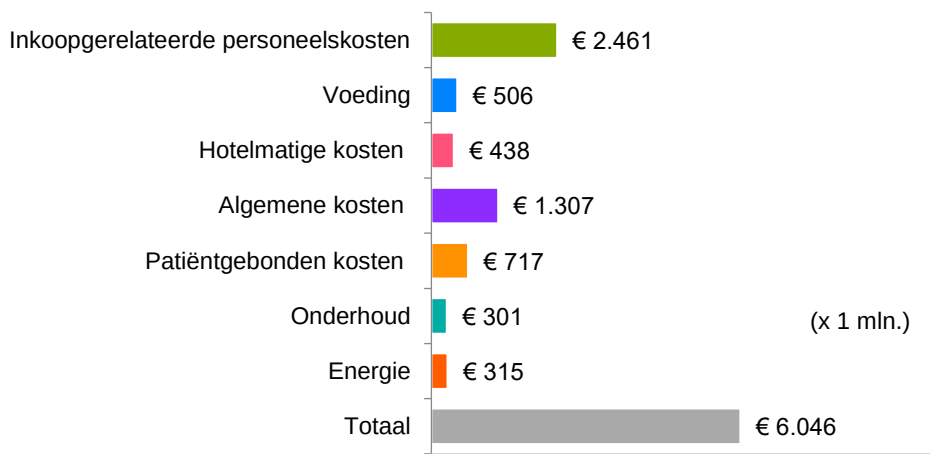
De inkoopgerelateerde exploitatiekosten omvatten alle exploitatiekosten van een organisatie waar een externe factuur tegenover staat. Investeringskosten worden in deze analyse buiten beschouwing gelaten vanwege hun meer incidentele karakter. In totaal bedragen de totale inkoopkosten van de Nederlandse ouderenzorg in 2021 ruim € 6,7 mld.⁷

Figuur 1 Meerjarenontwikkeling inkoopkosten VVT-sector

Binnen de inkoopkosten hebben de inkoopgerelateerde personeelskosten met bijna 2,5 miljard veruit het grootste aandeel. Het betreft zo'n 40% van de totale inkoop en ruim drie maal het bedrag dat aan patiënt- en bewonersgebonden kosten wordt uitgegeven. De ouderenzorg kan daarmee worden getypeerd als tamelijk arbeidsintensief. Onderhoud en energie hadden daarentegen in 2021 een betrekkelijk gering aandeel in de totale inkoopgerelateerde exploitatiekosten van de ouderenzorg. De huur- en leasingkosten, waartoe ook de huur van vastgoed wordt gerekend (bij elkaar zo'n € 700 mln.), zijn in deze impactstudie buiten beschouwing gelaten, omdat het veelal niet-beïnvloedbare uitgaven betreft op basis van langetermijnafspraken. De totale inkoopkosten van de VVT exclusief huur en leasing bedragen in 2021 ruim € 6,0 mld.

Figuur 2 Inkoopkosten 2021 uitgesplitst naar kostenhoofdrubriek

⁷ CIBG, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2021). Jaarrekeningen DigiMV, bewerkt en beschikbaar gesteld door Intrakoop: 'Jaarverslagenanalyse'.

Aan de hand van het rekeningschema voor VVT-organisaties zijn de belangrijkste kostensoorten voor de sector geïdentificeerd. Dit resulteert in 15 referentiekostensoorten verdeeld over 7 hoofdrubrieken (zie figuur 3). Aan de hand van deze referentiekostensoorten is de totale impact van prijsstijgingen voor de sector bepaald. De 15 referentiekostensoorten vertegenwoordigen samen twee derde van de totale inkoopkosten van de sector.

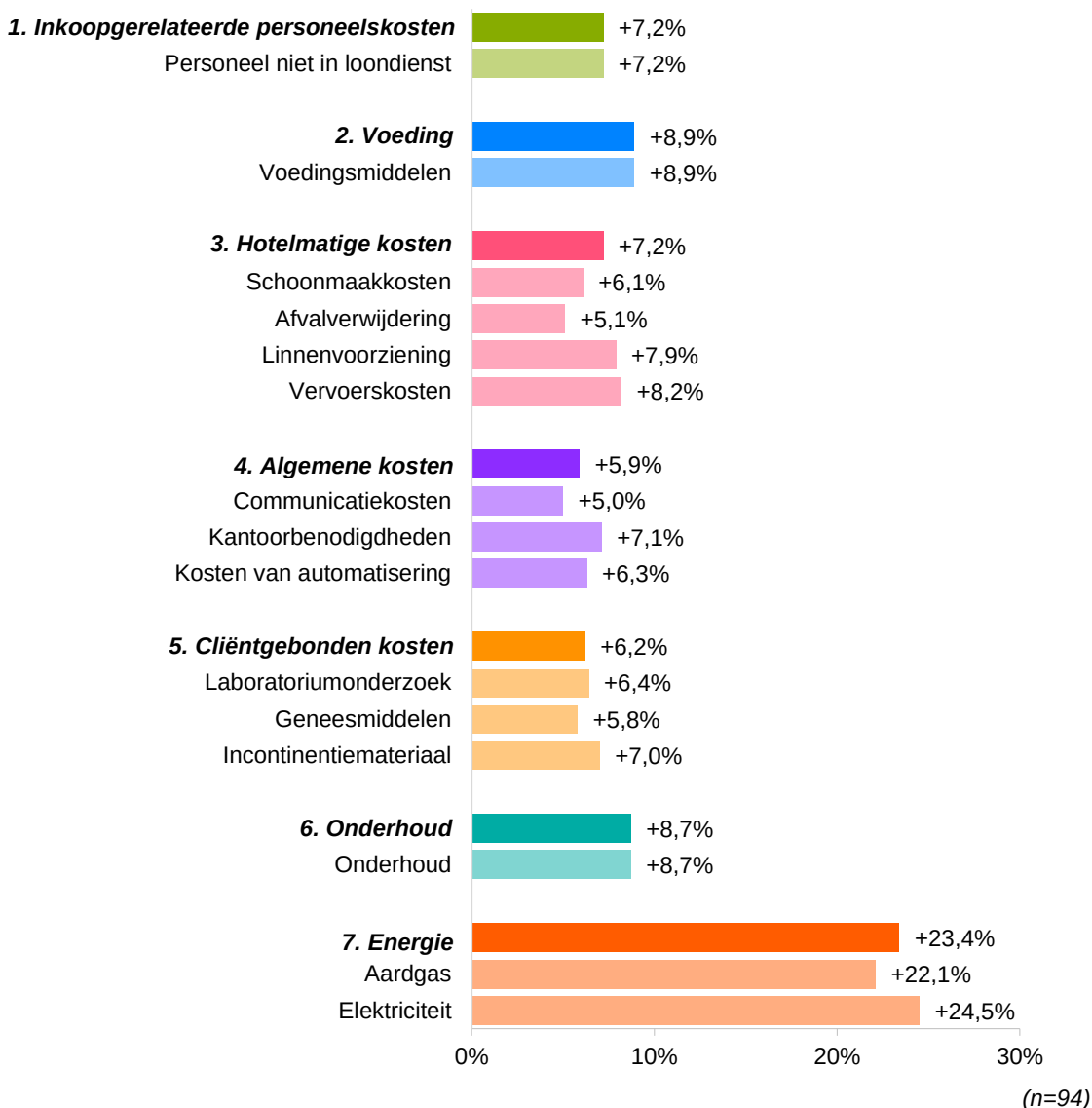
Figuur 3 Referentiekostensoorten per hoofdrubriek

1. Inkoopgerelateerde personeelskosten	5. Patiëntgebonden kosten
– Personeel niet in loondienst	– Laboratoriumonderzoek
	– Geneesmiddelen
2. Voeding	– Incontinentiemateriaal
– Voedingsmiddelen	
3. Hotelmatige kosten	6. Onderhoud
– Schoonmaakkosten	– Onderhoud
– Afvalverwijdering	
– Linnenvoorziening	7. Energie
– Vervoerskosten	– Aardgas
	– Elektriciteit
4. Algemene kosten	
– Communicatiekosten	
– Kantoorbenodigdheden	
– Kosten van automatisering	

2.2 Gerapporteerde prijsstijgingen

Voor alle 15 referentiekostensoorten zijn de ActiZ-leden gevraagd naar de verwachte gemiddelde prijsstijging⁸ in 2022. Bij de energiekosten zijn veruit de grootste prijsstijgingen zichtbaar, gevolgd door kosten voor eten en drinken en onderhoudskosten.

Figuur 4 Verwachte gemiddelde prijsstijging in 2022 naar hoofdrubriek en referentiekostensoort

2.2.1 Inkoopgerelateerde personeelskosten

De totale inkoopgerelateerde personeelskosten omvatten vooral personeel niet in loondienst (PNIL). Hieronder valt de flexibele schil van zzp'ers, detacherings- en uitzendkrachten. Daarnaast worden ook de 'andere personeelskosten' voor een deel tot deze kostensoort gerekend. Voorbeelden zijn ARBO-kosten, bedrijfskleding en kosten voor training en opleiding. De totale inkoopgerelateerde personeelskosten vormen samen veruit de belangrijkste inkoopkosten van organisaties in de ouderenzorg.

⁸ Prijsstijging: exclusief volumecomponent. Gewogen gemiddelde naar inkoopkosten per organisatie.

Binnen de inkoopgerelateerde personeelskosten is PNIL de referentiekostensoort. In totaal bedraagt de gemiddelde verwachte stijging van de PNIL-kosten +7,2%, met individuele uitschieters tot +30-40%. Bij een totaal van € 2,4 mld. aan inkoopgerelateerde personeelskosten in 2021 bedragen de meerkosten voor de sector in 2022 als gevolg van de prijsstijgingen € 178 mln.

‘Schaarste op de arbeidsmarkt. Tarieven variëren flink, hiervan ca. 90% via stijging uurtarief PNIL maar ook 10% te danken aan kostenverschuiving naar ZZP-ers. Er worden zelfs vaste medewerkers benaderd om zich als ZZP-er in te schrijven, omdat ze zo meer verdienen. Uurtarief kosten ZZP-er is het dubbele van eigen medewerkers in loondienst. Btw van uitzendbureaus is alleen al 21% kostenverhogend.’

Organisaties moeten steeds dieper in de buidel tasten om de roosters kloppend te krijgen bij een groeiend aantal moeilijk vervulbare vacatures. In de ouderenzorg gaat inmiddels bijna 10% van de totale personeelskosten van € 16,1 mld. naar PNIL⁹.

2.2.2 Voeding

De totale inkoopkosten voor voeding bestaan voor meer dan 90% uit voedingsmiddelen. Voedingsmiddelen zijn hiermee de referentiekostensoort. Overige kosten omvatten onder meer catering en keukenapparatuur.

De verwachte stijging van voedingsmiddelen bedraagt binnen de ouderenzorg +8,9%. Twee organisaties rapporteren zelfs uitschieters van respectievelijk +30% en +49%. Bij een totaal aan voedingskosten van € 506 mln. in 2021 komen de extra kosten door prijsstijgingen in 2022 uit op € 45 mln.

‘Kosten voeding vanaf maart explosief gestegen, ondanks raamcontracten leveranciers. Olie en boter zijn meer dan 50% duurder. Vlees is circa.30% duurder geworden’

‘Aangekondigde prijsstijgingen hebben wij middels assortiment wijzigingen proberen op te vangen. Echter 6% is reëel.’

Tekorten aan graan en (overzee) vervoer, tegenvallende koffieoogsten en een verdubbeling van indexen oliesoorten zijn enkele verklaringen voor de verhoogde voedingsprijzen. Waar de zorg gewend is aan vaste jaarbudgetten zal het steeds lastiger worden om hieraan te kunnen vasthouden, doordat fabrikanten en leveranciers geen langlopende contracten willen afsluiten in de huidige risicovolle (grondstoffen)markten.

Waar de overstap van A-merken naar private labels in 2022 nog het budget wist te drukken zal in 2023 ook aandacht moeten worden besteed aan andere zaken zoals verdere digitalisering, meer focus op het tegengaan van verspilling (gemiddeld wordt ongeveer 25% van het voedsel weggegooid¹⁰), keuzemogelijkheden beperken en het maken van vaste afspraken voor speciale assortimenten.

⁹ CIBG, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2021). Jaarrekeningen DigiMV, bewerkt en beschikbaar gesteld door Intrakoop: ‘Jaarverslagenanalyse’.

¹⁰ Voedselverspilling in Nederlandse ziekenhuizen (2016). Wageningen University & Research. Voor de ouderenzorg worden vergelijkbare cijfers verondersteld.

Binnen de hotelmatige kosten vormen vervoerskosten, schoonmaakkosten en de kosten voor linnenvoorziening en afvalverwijdering de onderzochte referentiekosten. Op basis hiervan bedraagt de verwachte prijsstijging van de hotelmatige kosten in 2022 +7,2%. Dit vertegenwoordigt een bedrag van € 32 mln. aan extra hotelmatige kosten. Binnen de hotelmatige kosten is de hoogste prijsstijging zichtbaar bij de vervoerskosten (+8,2%), een direct gevolg van hogere brandstofprijzen. Dit is vooral van belang voor de wijkverpleging (kilometervergoeding medewerkers) en het vervoer naar dagbesteding.

De kostenstijging bij de linnenvoorziening bedraagt gemiddeld +7,2%, oplopend tot percentages van 20 en 27%. De vier bepalende kostencomponenten voor de linnenvoorziening zijn grondstoffen, energie, textiel en transport. Hiervan zijn energie (met name aardgas) en het textiel zelf de twee meest prijsbepalende componenten. Het textiel, meestal afkomstig uit India, China en andere Aziatische landen, legt een lange weg af voor het op het bed in een zorgorganisatie belandt. De hogere kosten voor (overzee) vervoer worden aan zorgorganisaties doorberekend.

‘Linnenvoorziening: de leverancier geeft aan dat per september een verhoging van 27% nodig is.’

De schoonmaakkosten stijgen naar verwachting met +6,1%. Dit is vooral het gevolg van hogere personeelskosten. Organisaties in de ouderenzorg met een eigen schoonmaakdienst kunnen om toekomstbestendig te blijven in de huidige markt van arbeidskrapte, te maken krijgen met een extra opwaartse druk op de personeelskosten, doordat hun schoonmakers doorgaans lager ingeschaald zijn dan de schoonmakers van toeleveranciers.

‘Vanaf september 2022 vinden de schoonmaakbedrijven een verhoging van 11,9% nodig.’

De stijging van de kosten voor afvalverwijdering is met +5,1% relatief beperkt. De belangrijkste kostencomponenten bestaan uit (de huur van) materieel voor inzameling, logistiek en verwerking. Bij zowel het materieel en de logistiek zijn prijsstijgingen zichtbaar onder meer door hogere brandstofprijzen en door een tekort aan chauffeurs. Daar staan bij de derde component, de verwerking, hogere inkomsten tegenover die de totale prijsstijging dempen. Dit komt doordat de prijzen van grondstoffen als oud papier, gerecyclede plastics en de prijs van biogas (verkregen uit vergisting) meestijgen met de prijzen van papierpulp en de olie- en gasprijzen.

2.2.4 Algemene kosten

De gemiddelde prijsstijging binnen de algemene kosten bedraagt +5,9%. Dit leidt tot € 77 mln. aan extra kosten in 2022. Binnen de algemene kosten is de grootste stijging zichtbaar bij de kantoorbenodigdheden (+7,1%). Een verklaring hiervoor ligt vooral in de sterk gestegen prijzen van papierpulp.

‘Papier is verhoogd met ongeveer 32%, maar is een onderdeel van kantoorbenodigdheden. Wij schatten gemiddeld genomen circa. 8%.’

De communicatie- en automatiseringskosten stijgen met respectievelijk +5,0 en + 6,3%. Bij de automatiseringskosten dragen vooral chiptekorten bij aan de prijzen voor IT-hardware zoals mobiele apparaten en pc's. Daarnaast is, mede door toenemende uitgaven aan clouddiensten en uitbesteding van infrastructuur, sprake van een aanhoudend tekort aan ICT-ers, waardoor service providers en software ontwikkelaars hun prijzen verhogen.

2.2.5 Patiëntgebonden kosten

De prijsstijgingen binnen de patiëntgebonden kosten liggen gemiddeld op +6,2%. Op een totaal aan inkoopkosten van ruim € 717 mln. in 2021 leidt dit tot € 44 mln. aan extra uitgaven in 2022. Geneesmiddelen zijn binnen de totale patiëntgebonden kosten de belangrijkste kostensoort en laten in 2022 een prijsstijging zien van +5,8%. Door inzet van nieuwe, duurdere antistollingsmiddelen wordt voor 2023 een verder toename van de prijzen voor geneesmiddelen verwacht.

Daarnaast worden stijgingen van de incontinentiematerialen gerapporteerd, oplopend tot +10%. Hout en olie zijn belangrijke grondstoffen en bepalen een belangrijk deel van de prijs. Doordat incontinentiemateriaal zeer volumineus is, is er ook een logistieke component die de uiteindelijke prijs bepaalt van deze producten. Door de beperkte beschikbaarheid van zeecontainers en de toegenomen vraag wereldwijd zijn de transportprijzen gestegen.

2.2.6 Onderhoud

De verwachte prijsstijging van de onderhoudskosten ligt in 2022 op gemiddeld +8,7%. Dit betekent dat de sector in 2022 door prijsstijgingen € 26 mln. extra kwijt is aan onderhoudskosten. De hoogst gerapporteerde stijging van de onderhoudskosten gaat zelfs tot +25%. Naast de prijsstijgingen lopen zorgorganisaties bij onderhoud ook risico op langere levertijden door wereldwijde tekorten aan onderdelen. De onderhoudskosten worden verder bepaald door een stijging van de personeelskosten. In de cao van de bouw- en installatiebranche is opgenomen dat de lonen in 2023 nog eens extra zullen stijgen, met +5%.

2.2.7 Energie

Veruit de grootste prijsstijgingen zijn zichtbaar bij de energiekosten: de verwachte prijsstijgingen van aardgas en elektriciteit bedragen respectievelijk +24,5% en +22,1%. Voor de totale energiekosten betekent dit een verwachte prijsstijging van +23,4%. Op een totaal van € 315 mln. aan energiekosten in 2021 betekent de prijsstijging € 74 mln. aan extra uitgaven voor de sector. 10-15% van de deelnemende zorgorganisaties rapporteert een toename van de energieprijzen die meer dan het dubbele is in vergelijking met 2021.

Bij een deel van de organisaties gelden nog de tarieven op basis van lopende meerjarencontracten. Dit heeft op dit moment nog een dempend effect op de prijsstijgingen. Deze zorgorganisaties worden in 2023 of daarna geconfronteerd met extra kosten als gevolg van de prijsstijgingen voor energie. Als de organisaties die nu voor al hun locaties doorlopende contracten hebben (=0% stijging) buiten beschouwing worden gelaten, vallen de prijsstijgingen voor aardgas en elektriciteit nog hoger uit: respectievelijk +28,6% en +34,7%. Uit de gerapporteerde prijsstijgingen blijkt dat bij nieuwe contracten sprake is van ruim een verdubbeling van de prijzen, en zelfs prijsstijgingen van +350% en +400% komen voor.

‘Bij veel locaties is sprake van vaste energiecontracten tot 2023. Daarom is de verwachte prijsstijging voor energie (elektra en gas) relatief beperkt. Bij de locaties waar geen vaste contracten zijn, is de verwachting dat de energiekosten zullen verdubbelen.’

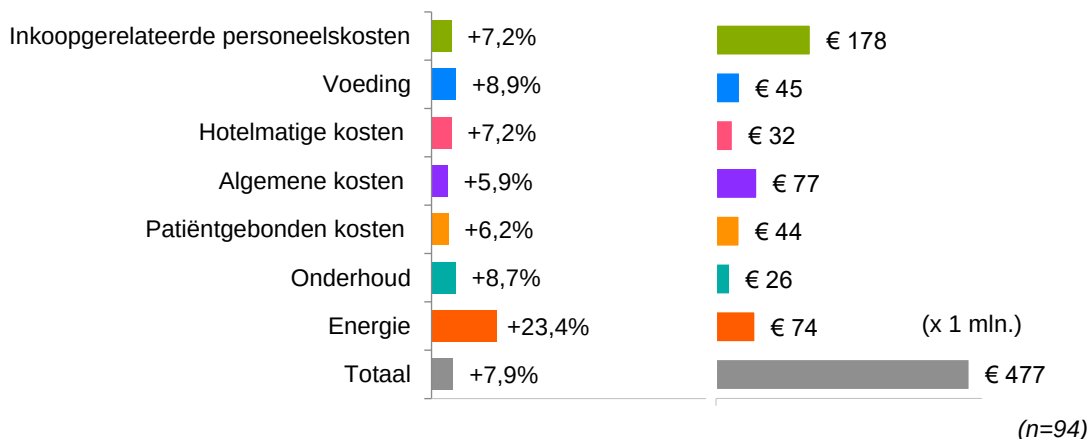
Door de Russische invasie van Oekraïne en het verder terugschroeven van de gasexport richting Europa zijn de prijzen begin deze zomer verder gestegen. Droogte en hitte hebben de problemen op de Europese energiemarkten verder verergerd. Ook kon er door de droogte minder elektriciteit worden opgewerkt met waterkracht. De impact van de weersomstandigheden komend stookseizoen,

het gasexportbeleid van Rusland, de onzekere omvang van de vraaguitval als gevolg van de hoge prijzen en eventuele maatregelen van de Europese Unie kunnen voor nieuwe prijsvolatiliteit zorgen.

2.3 Impact voor de sector

De verschillende prijsstijgingen per hoofdrubriek leiden tot een gemiddelde prijsstijging in 2022 voor de totale inkoopkosten van +7,9%. Op een totaal van € 6,0 mld. aan inkoopkosten betekent dit een toename van € 477 mln. voor de sector, een eventueel volume-effect als gevolg van stijgende cliëntenaantallen niet meegerekend.

Figuur 5 Prijsstijging en meerkosten (2022) in miljoenen euro's per hoofdrubriek

De NZa maximumtarieven worden jaarlijks geïndexeerd voor de prijsontwikkeling van de personele en materiële kosten. De indexcijfers zijn gebaseerd op ramingen van het Centraal Planbureau. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen een voorlopige en een definitieve index. In de maximumtarieven voor 2022 is een voorlopige index voor de prijsontwikkeling in dit jaar verwerkt. In de maximumtarieven voor het volgende jaar (2023) wordt de voorlopige index voor 2022 vervangen door de definitieve index voor 2022. Tevens wordt dan de voorlopige index voor de prijsontwikkeling in het jaar 2023 toegevoegd.

De voorlopige prijsindex voor de materiële kosten bedraagt voor 2022 +1,83%¹¹. Op de totale materiële inkoopkosten (excl. inkoopgerelateerde personeelskosten) van € 3,6 mld. wordt daarmee een prijsstijging met een omvang van € 66 mln. gedekt door de beschikbare prijsindex. Van de toegenomen inkoopkosten van € 477 mln. valt € 299 mln. te typeren als materiële kosten. De ouderenzorg wordt in 2022 dus geconfronteerd met de negatieve impact van de resterende € 233 mln. voor hun materiële kosten.

Voor de personele kosten bedraagt de (voorlopige) NZa-prijsindexatie voor 2022 4,42%. Hiermee wordt circa € 108 mln. van de totale prijsstijging afgedekt. Het restant, zo'n € 69 mln., komt voor rekening van de zorgorganisaties.

Bij elkaar (materiële en personele inkoopkosten samen) betekenen de prijsstijgingen dat de ouderenzorg wordt geraakt door ten minste € 302 mln. aan extra kosten. Het effect van de extra uitgaven door hogere prijzen voor huur en leasing en investeringen is dan nog niet meegerekend. Zo is in de meeste huurovereenkomsten bijvoorbeeld opgenomen dat de huurprijs de inflatie volgt.

Met een gemiddelde resultaatratio van 2,3% en een resultaat van € 519 mln.¹² in de sector verdampt daarmee het leeuwendeel van het verwachte rendement in 2022. Afgaande op de resultaatcijfers van 2021 zou dit een verdubbeling betekenen van het aantal VVT-organisaties met een negatief resultaat:

¹¹ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2022). Prijsindexcijfer 2022 en 2023 - CEP 2022.

¹² Cijfers verslagjaar 2021.

van 91 naar 186 organisaties¹³. Een lager rendement heeft onder meer gevolgen voor de investeringsruimte en de voorwaarden waaronder zorgaanbieders vreemd kapitaal kunnen aantrekken. In combinatie met andere factoren, zoals de krappe arbeidsmarkt en de gevolgen van corona, kunnen de kostenstijgingen ook besparingen op de zorg noodzakelijk maken.

De definitieve index van de materiele kosten¹⁴ voor 2022, die verwerkt wordt in de tarieven 2023, bedraagt 9,25%. Dat betekent dat deze indexatie op basis van het huidige onderzoek toereikend lijkt om de kostenstijging van 2022 op te vangen. Een kanttekening hierbij is dat het onderzoek in september heeft plaatsgevonden en dat daardoor mogelijk de kostenstijgingen in het laatste kwartaal nog niet zijn meegenomen.

¹³ Indien de totale kostenstijging van € 302 mln. naar rato in mindering wordt gebracht op resultaat van individuele VVT-organisaties.

¹⁴ In deze impactstudie wordt de prijsontwikkeling van de inkoopgerelateerde personeelskosten vergeleken met de beschikbare prijsindex voor de personele kosten (OVA), omdat de inhuur van personeel de grootste post is binnen deze categorie. Het gaat hierbij echter om een gemengde categorie, waaronder ook kosten met een meer materieel karakter vallen (bijv. bedrijfskleding). Ook zij opgemerkt dat de NZa-maximumtarieven geen afzonderlijke component voor de inhuur van personeel kennen en dat er geen directe relatie is tussen de OVA (die gebaseerd is op de loonontwikkeling).